

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет культури і мистецтв
Кафедра культурології

СИЛАБУС
Вибіркового освітнього компоненту
КУЛЬТУРА І ТВОРЧІСТЬ В КОНТЕКСТІ ПСИХОАНАЛІЗУ

Підготовки першого бакалавра

Луцьк – 2026

Силабус освітнього компонента «Культура і творчість в контексті психоаналізу» підготовки бакалавра

Розробник: Пригода-Донець Т. М., доцент кафедри культурології, кандидат філософських наук

Погоджено

Гарант освітньо-професійної програми:

доцент Москвич О. Д.

.Силабус освітнього компонента затверджено на засіданні кафедри культурології протокол №10 від 2 лютого 2026 р.

Завідувач кафедри:

доцент Москвич О. Д.

I. Опис освітнього компонента

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна /освітньо-наукова/освітньо-творча програма, освітній рівень	Характеристика освітнього компонента
Денна форма здобуття освіти	03 Гуманітарні науки 034 Культурологія ОПП Креативні індустрії та медіакультура Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти	Вибірковий
Кількість годин/кредитів __150__ / __5__		Рік навчання <u>3</u>
		Семестр <u>5-ий</u>
ІНДЗ: <u>немає</u>		Лекції <u>10</u> год.
		Практичні (семінарські) <u>20</u> год.
		Самостійна робота <u>110</u> год.
Мова навчання		Консультації <u>10</u> год.
	Форма контролю: залік	
	українська	

II. Інформація про викладача

ПП Пригода-Донець Таміла Миколаївна
 Науковий ступінь - кандидат філософських наук
 Вчене звання – доцент
 Посада – доцент кафедри культурології
 Контактна інформація: телефон 0505393317, електронна пошта: tamprygoda@gmail.com
 Дні занять: <https://ps.vnu.edu.ua/cgi-bin/timetable.cgi?n=700>

III. Опис освітнього компонента

1. Анотація ОК.

Навчальний курс «Культура і творчість в контексті психоаналізу» спрямований на осмислення культури як простору несвідомого, символічних структур, афектів, травм і бажань. Психоаналітична перспектива розглядається не лише як клінічна теорія, а як потужний інтерпретативний інструмент аналізу культури, мистецтва, релігії, ідеології, масових практик і соціальних уявлень. Курс інтегрує класичні та посткласичні психоаналітичні підходи (З. Фройд, К.-Г. Юнг, Ж. Лакан, А. Адлер, Е. Фромм, Ж. Дельоз і Ф. Гваттарі, Ю. Крістева, С. Жижек) з сучасними мистецькими і культурними практиками, естетичними концепціями. Особлива увага приділяється аналізу впливу психоаналітичних ідей і концептів на мистецькі течії модернізму (дадїзм, сюрреалізм, метафізичний живопис),

кінематограф (творчість Бунюеля, Хічкока, Лінча, інших), театр (театр абсурду, театр жорсткості), мистецтво фотографії.

Психоаналіз у культурі - це не метод «розшифрування», а спосіб слухати те, що культура не може сказати прямо.

2. Мета і завдання освітнього компонента.

Мета курсу – ознайомити здобувачів з основними ідеями, концептами і практиками психоаналізу у культурологічному контексті; розглянути реалізацію психоаналітичних теорій у культурному і художньому дискурсі, зокрема у західному модернізмі на прикладі мистецьких напрямків натуралізму, дадаїзму, метафізичного живопису, сюрреалізму в живописі, літературі, кінематографі, театрі, фотографії; формувати здатність до глибокого культурологічного аналізу з використанням психоаналітичного інструментарію; розвивати навички інтерпретації культурних текстів і практик у координатах несвідомого, символічного, уявного та реального.

Завдання курсу:

- розкрити психоаналіз як міждисциплінарний дискурс гуманітарного знання;
- ознайомити з основними психоаналітичними концепціями культури;
- навчити аналізувати мистецтво, релігію, міф, ідеологію, масову культуру з позицій психоаналізу;
- сформувати критичне ставлення до універсалізму психоаналітичних моделей;
- розвинути інтерпретативну, рефлексивну та аналітичну компетентності майбутнього культуролога.

У процесі навчання застосовуються **методи**, орієнтовані на критичний аналіз, дослідницьку автономію, креативне мислення, міждисциплінарну методологію: дослідницько-(проблемно-)орієнтоване навчання, метод кейс-стаді, проєктне навчання, дискурсивний аналіз, семінари-дискусії, публічний захист позиції.

3. У результаті вивчення ВОК здобувач повинен знати:

- основні ідеї психоаналітичних концепцій З Фрейда, К.-Г. Юнга, А. Адлера, М. Лакана, Е. Фромма, Ж. Дельоза, Ф. Гваттарі та інших;
- вплив психоаналітичних студій на культуру і мистецький простір ХХ століття;
- психоаналітичні інтерпретації культурогенезу, художньої творчості, особистостей митців;
- особливості впливу психоаналітичних концепцій на художні практики конкретних напрямків і стилів;

вміти:

- розуміти культуру як простір роботи несвідомого, символічних заміщень і травматичних повторів;
- застосовувати психоаналітичний аналіз до різних культурних і мистецьких явищ і процесів;

- здійснювати самостійну критичну інтерпретацію культурних текстів;
- формувати власну аналітичну позицію у контексті сучасного гуманітарного дискурсу.

Вивчення ОК сприятиме формуванню **soft skills**:

- критичне мислення;
- креативність;
- міжкультурна чутливість;
- командна робота;
- етична відповідальність;
- презентація ідей, ефективна комунікація;
- адаптивність, тайм-менеджмент.

4. Структура освітнього компонента.

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лекції	Семінари	Сам. роб.	Конс.	Форма контролю/ Бали
Тема 1. Психоаналіз як культурна теорія. Несвідоме як культурна категорія. Культура як сублімація і заборона. З. Фройд: культура, заборона, цивілізація.	30	2	4	22	2	ДС/10
Тема 2. Аналітична психологія К.-Г. Юнга: колективне несвідоме та архетипи. Міф, символ, ритуал у культурі. Архетипічні структури мистецтва.	30	2	4	22	2	РМГ/20
Тема 3. Лаканівський поворот у гуманітаристиці: уявне, символічне, реальне. Мова як структура несвідомого. Суб'єкт бажання і культура.	30	2	4	22	2	Р, РМГ/10
Тема 4. Психоаналіз і критика ідеології. Е. Фромм: психоаналіз і соціальна теорія. Авторитарна особистість і культура. Масова культура і втеча від свободи.	30	2	4	22	2	РК/20

Тема 5. Шизоаналіз і постструктуралізм. Ж. Дельоз і Ф. Гваттарі: бажання як продукція. Критика едіпального мислення. Культура, капіталізм і машини бажання.	30	2	4	22	2	РМГ/10
Самостійна робота (мініпроєкт, мікроаналіз, інтерв'ю, аналітичне есе)						СР/30
Всього годин/Балів	150	10	20	110	10	100

Форми контролю*: ДС – дискусія, РМГ – робота в малих групах, СР – самостійна робота, Р – реферат, а також аналітична записка, аналітичне есе, аналіз твору тощо.

IV. Політика оцінювання

Процес навчання є творчим, відкритим до дискусії та обговорення запропонованих тем. Усі завдання, передбачені програмою, мають бути виконані у встановлені терміни. Якщо аспірант був відсутній на заняттях з будь-якої причини, він/вона відпрацьовують навчальні питання та завдання самостійно та у встановлені викладачем терміни обов'язково звітують про опанування ними навчального матеріалу.

Політика щодо академічної доброчесності

Увесь навчальний процес побудований на засадах доброчесності, справедливості, порядності, відповідальності за результати своєї діяльності, довіри та толерантності до його учасників, об'єктивності оцінювання, соціальної та гендерної рівності. Учасник освітнього процесу повинен дотримуватися навчальної етики, толерантності стосовно всіх учасників процесу навчання, не порушувати часових меж та лімітів навчального процесу.

Для забезпечення довіри до результатів навчання категорично заборонено списувати під час виконання практичних завдань, на іспиті та ін. Усі письмові роботи, виконані здобувачем освітнього рівня, за наявності сумнівів в академічній доброчесності можуть бути перевірені за допомогою систем антиплагіату. Жодна з форм порушення академічної доброчесності (присвоєння чужих робіт чи ідей, плагіат, некоректне цитування та ін.) недопустима. За таких дій передбачена адекватна реакція відповідно до нормативного документа – *«Положення про систему запобігання та виявлення академічного плагіату у науково-дослідній діяльності здобувачів вищої освіти і науково-педагогічних працівників Волинського національного університету імені Лесі Українки»*.

Дотримання академічної доброчесності забезпечується відповідно до Кодексу академічної доброчесності Волинського національного університету імені Лесі Українки.

Під час навчання учасники освітнього процесу зобов'язані дотримуватися академічної доброчесності: етичних принципів та визначених законом правил,

якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень.

Дотримання академічної доброчесності науково-педагогічним складом та здобувачами освіти передбачає:

- посилення на джерела інформації у разі використання ідей, тверджень, відомостей;
- дотримання норм законодавства про авторське право;
- надання достовірної інформації про результати досліджень та власну педагогічну (науково-педагогічну, творчу) діяльність;
- контроль за дотриманням академічної доброчесності здобувачами освіти;
- самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їх індивідуальних потреб і можливостей).

Основні види відповідальності здобувачів освіти за порушення академічної доброчесності (ч. 6 статті Закону України «Про освіту»):

- повторне проходження оцінювання (контрольна робота, іспит, залік тощо);
- повторне проходження відповідного освітнього компонента освітньої програми;
- відрахування з університету;
- позбавлення академічної стипендії;
- позбавлення наданих університетом пільг з оплати навчання.

Із загальними засадами, цінностями, принципами та правилами етичної поведінки учасників освітнього процесу, якими університет керується у своїй діяльності, можна докладно ознайомитися в – «*Кодексі академічної доброчесності Волинського університету імені Лесі Українки*» <https://lnk.ua/KVvdM6d4E> .

Політика щодо дедайнів та перескладання.

Терміни і умови перескладання визначаються деканатом відповідно до рекомендацій навчального відділу. Вони можуть корегуватися викладачем за попередньою домовленістю з аспірантом в залежності від ситуації і конкретних обставин.

Якщо через поважні причини здобувач не відвідав заняття чи хоче покращити свій результат, то в дні консультацій він зможе скласти тему чи кілька тем, але не пізніше як за тиждень до офіційної дати призначення іспиту. У випадку незадовільної підсумкової оцінки здобувач має можливість повторного складання іспиту викладачеві відповідно до переліку запропонованих питань в терміни, визначені розкладом екзаменаційної сесії.

Процедура оскарження результатів контрольних заходів

Здобувач має можливість порушити будь-яке питання, яке має стосунок до процедури проведення чи оцінювання контрольних заходів та очікувати, що воно буде розглянуте відповідно до попередньо визначених процедур у ЗВО. Для

врегулювання конфліктів у навчальному та освітньому процесі керується «Положенням про порядок і процедури вирішення конфліктних ситуацій у ВНУ імені Лесі Українки», п. 5 «Врегулювання конфліктів у навчальному процесі».

Методи та засоби діагностики успішності навчання

Поточний контроль здійснюється за такими напрямками:

- ✓ контроль за систематичністю та активністю роботи на семінарських заняттях (усне та письмове опитування);
- ✓ контроль за виконанням завдань для самостійного опрацювання поза рамками аудиторних занять (індивідуальні співбесіди);
- ✓ контроль за рівнем засвоєння та творчого опрацювання у вигляді контрольних завдань;

Максимальна кількість балів, яку може отримати студент за види навчальних робіт:

Семінарські заняття – за роботу на одному занятті – від 10 до 20 балів, всього – максимум 70 балів; виконання завдань самостійної роботи – максимум 30 балів.

Критерії оцінювання:

Семінарських занять:

- змістовність, глибина, логічна послідовність висвітлення проблеми;
- підкріплення викладу конкретними прикладами;
- здатність презентувати різнобічні і варіативні матеріали по темі;
- засвоєння категоріального апарату;
- вміння вести наукову дискусію;
- вміння резюмувати, узагальнювати.

В оцінці здобувачів враховуються наступні моменти: достатність об'єму відповіді (повна, достатньо повна, неповна); ґрунтовність обізнаності з основними поняттями, принципами, правилами; зрозумілість основного завдання запитання; логічність викладу матеріалу; обґрунтованість основних положень власних міркувань; не традиційність підходу до викладу відповіді; уміння інтегрувати та диференціювати знання.

«9-10 балів» виставляється здобувачам, які в повному об'ємі володіють програмовим матеріалом з ОК, обізнані з усіма поняттями та термінами і адекватно оперують ними під час відповідей на поставлені запитання, ознайомлені з спеціальною літературою. Для отримання вищого балу студенти повинні продемонструвати творчу самостійність, здатність аналізувати факти, логічно мислити, ставити запитання та шукати на них відповіді. При оцінці враховуються уміння аргументувати власні судження теоретичними та фактичними положеннями, виконання завдань для самостійної роботи.

«5-9 балів» виставляються також за умов достатньо повного володіння знаннями з ОК. Відповідь здобувача має бути правильною, обґрунтованою зі знаннями основних напрямів і змісту роботи. Здобувач повинен уміти аналітично працювати з різними концепціями, ідеями, підходами до поставлених проблем.

Одночасно в роботі може бути допущено дві-три несуттєві помилки чи деяка неповнота відповіді, кострубатість і скутість у висловленій думці. Не в повній мірі виконані завдання для самостійної роботи.

«2-5 балів» виставляється за знання, що продемонстровані в неповному об'ємі. Завдання для самостійної роботи виконані частково.

«0-1бал»

теоретичні і фактичні знання відтворюються репродуктивно, без глибокого осмислення, аналізу, порівняння. Завдання для самостійної роботи не виконані.

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Тема	Кількість годин
1	Вплив психічного досвіду на становлення та соціалізацію індивіда на прикладі особистості З. Фрейда. Фройдівська символіка сновидінь та її вияви у мистецтві. Репресивний характер культури як стимул до творчості.	22
2	Міфологія, релігія та художня творчість через призму теорії архетипів К.-Г. Юнга. Візіонерський і психологічний тип творчості в концепції К.-Г. Юнга.	22
3	Проблеми свободи і культури в гуманістичному психоаналізі Е. Фромма. Ідея любові в творчості Е. Фромма. Дзен-буддизм і психоаналіз Е. Фромма.	22
4	Сучасні тенденції у психоаналізі та проблеми культури. Сингулярне буття культури і творчості в концепції Ж. Дельоза. Основні ідеї творчості С. Жижека.	22
5	Кінематограф ХХ століття та ідеї психоаналізу: від Бунюеля до Лінча Фотомистецтво Ман Рея. Метафізичний живопис, дадаїзм, сюрреалізм, експресіонізм у контексті психоаналізу. Перформативні практики М. Абрамович: тіло як об'єкт проєкції колективного несвідомого.	22
Разом		110

Завдання для дослідницьких проєктів: аналітичне есе (15–20 стор.); культурологічне дослідження; психоаналітичний case-study; мультимедійний проєкт з аналітичним коментарем; есе-досвід (рефлексивна культурна аналітика).

Орієнтовні теми аналітичних есе

1. Культура як симптом: психоаналітична інтерпретація сучасності
2. Образ війни як травматичний наратив
3. Перформанс як форма тілесної терапії
4. Цифровий нарцисизм і криза суб'єкта
5. Кіно як простір роботи несвідомого
6. Міф, архетип і сучасна масова культура
7. Колективна пам'ять і витіснення
8. Ерос і Танатос у сучасному мистецтві
9. Постмодерна іронія як захисний механізм.
10. Психоаналіз і політика: тип політичного діяча, особливості політичної діяльності.

Критерії оцінювання самостійної роботи

1. *Розуміння теми і проблематизація*: чітке усвідомлення теми та її культурологічного змісту, формулювання проблеми, дослідницького питання, уникнення описовості без аналізу.

2. *Теоретична база і робота з джерелами*: використання ключових концептів, коректне залучення теоретиків психоаналізу, дотримання академічної доброчесності.

3. *Аналітична глибина*: інтерпретація художніх і культурних текстів, образів, виявлення прихованих смислів, суперечностей, напруг, здатність пов'язати мікрорівень з ширшими культурними процесами.

4. *Самостійність і креативність*: авторський ракурс, авторська сміливість, власні спостереження, нетиповий вибір об'єкта або способу аналізу, інтерв'ю.

5. *Структура і логіка викладу*: чітка композиція (вступ, аналіз, висновки), логічні переходи між частинами, аргументовані підсумки.

6. *Мова, стиль і форма подачі*: академічна, але жива і точна мова, коректне використання термінів, відповідність формату (есе, презентація, проєкт).

V. Підсумковий контроль

Формою підсумкового семестрового контролю є залік. Залік викладач виставляє за результатами поточної роботи за умови, що здобувач освіти виконав ті види навчальної роботи, які визначено силабусом ВОК. У випадку, якщо здобувач освіти не відвідував окремі аудиторні заняття (з поважних причин), на консультаціях він має право відпрацювати пропущені заняття та добрати ту кількість балів, яку було визначено на пропущені теми. Напередодні складання заліку викладач записує у відомість суму поточних балів, які здобувач освіти набрав під час поточної роботи (шкала від 0 до 100 балів). У випадку, якщо здобувач освіти протягом поточної роботи набрав менше як 60 балів, він складає залік під час ліквідації академічної заборгованості. У цьому випадку бали, набрані під час поточного оцінювання анулюються. Максимальна кількість балів на залік під час ліквідації академічної заборгованості, як правило, 100. У день складання заліку за основною сесією заборонено проводити додаткові опитування

здобувача освіти, а також здобувач освіти не має права доздавати будь-який вид робіт, передбачений силабусом освітнього компоненту.

Питання для заліку.

1. Психолоаналіз З. Фройда: основні ідеї
2. Психолоаналіз і культурогенез.
3. Психолоаналіз і походження релігії (за З. Фройдом).
4. Художня творчість та ідея сублимації у З. Фройда.
5. Психолоаналіз і сюрреалізм: творчість С. Далі.
6. Колективне несвідоме і становлення культури у творчості К.-Г. Юнга.
7. Типи творчості за Юнгом.
8. Міф, символ, ритуал у культурі (за К. Г. Юнгом).
9. Архетипічні структури мистецтва (за К.-Г. Юнгом).
10. Шизоаналіз Ж. Дельоза.
11. Концепція Е. Фромма: мати чи бути.
12. Ерос і Танатос у сучасному мистецтві.
13. Травма і творчість: особливості вираження.
14. Нарцизм і проблема творчої особистості.
15. Поняття несвідомого і мистецька творчість.
16. Психолоаналітичні ідеї та театр абсурду (театр жорсткості).
17. Психолоаналіз і кінематограф (С. Бунюель, Д. Лінч, А. Хічкок, інші).
18. Мова як структура несвідомого (Ж. Лакан).

VI. Шкала оцінювання

Оцінка в балах	Лінгвістична оцінка
90–100	Зараховано
82–89	
75–81	
67–74	
60–66	
0–59	Незараховано (необхідне перескладання)
0–119	Незараховано (необхідне перескладання)

VII. Рекомендована література та інтернет-ресурси

1. Дельоз Ж., Гваттарі Ф. Капіталізм і шизофренія. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Gilles_Deleuze/Kapitalizm_i_shyzofreniia_Anty-Edip
2. Жижек С. Річ із внутрішнього досвіду. Київ, Комубук, 2025
3. Крістева Ю. Полілог. Київ, Видавництво Жупанського, 2004
4. Лакан Ж. Вступ до структурного психоаналізу. Київ, Комубук, 2022
5. Левчук Л., Панченко Л., Оніщенко О., Кучерюк Ю. Естетика. Київ. 2010
6. Фрейд З. Тлумачення сновидінь. Харків, Фоліо, 2019
7. Фрейд З. Тотем і табу. Харків, Фоліо, 2019
8. Фромм Е. Мати або бути. Харків, 2020
9. Шейко В. М. Медіаційна складова психоаналізу в еволюції культури та становленні культурології як науки. URL: Шейко, В. М., & Трубаєва, Є. (2022). Медіаційна складова психоаналізу в еволюції культури та становленні культурології як науки. *Культура України*, (76), 39–49. <https://doi.org/10.31516/2410-5325.076.04>
10. Юнг К.-Г. Динаміка несвідомого.
11. Юнг К.-Г. Людина та її символи. К., 2022
12. Юнг К.-Г. Психологія несвідомого. К., 2022

Інтернет-ресурси

1. Документальний фільм «Хто ми? Психоаналіз українців». <https://www.youtube.com/watch?v=CLeuzmxofOQ>
2. Еріх Фромм. Мистецтво любові. Аудіокнига. <https://www.youtube.com/watch?v=xPfisBwkwGQErix>
3. Еріх Фромм. Втеча від свободи. Ч. 2. Аудіокнига. <https://www.youtube.com/watch?v=atxTRmf7O8o>
4. Еріх Фромм. Втеча від свободи. Ч. 1. Аудіокнига. <https://www.youtube.com/watch?v=IXHuу-IFycw>
5. Сюрреалізм: марення, психоаналіз, нова краса. <https://www.youtube.com/watch?v=pZcFeBQ6THQ>
6. Теорія психоаналізу Зигмунда Фрейда простими словами. <https://www.youtube.com/watch?v=DR2VnHQ-FEs>
7. Юрко Прохасько: психоаналіз і модерна людина. <https://www.youtube.com/watch?v=DR2VnHQ-FEs>
8. Фройд, ерос, Едип, сні, психоаналіз. <https://www.youtube.com/watch?v=Pg9ybdCQFuE>